

Motion till riksdagen 2007/08:A345

av Lars Ohly m.fl. (v)

Arbetslöshetsförsäkringens roll och utveckling

1 Sammanfattning

Den borgerliga regeringen har sedan sitt tillträde verkställt strategiska och förödande försämringar för löntagarna genom att göra arbetslöshetsförsäringen sämre, dyrare och mer orättvis. Försämringarna har resulterat i att avgifterna för medlemskap i fackförening och a-kassa blir avsevärt högre, att arbetslöshetsförsäkringens legitimitet har urholkats, att alltfler arbetslösa får leva under ovärdiga ekonomiska villkor, samt att allt fler löntagare har fått sin inkomsttrygghet urholkad. På sikt innebär denna individuella inkomsttrygghet en kollektiv otrygghet eftersom de sänkta ersättningsnivåerna sätter en press nedåt på de lägsta lönerna och ökar behovet av privata tilläggsförsäkringar.

Följden av regeringens nedskärningar och avgiftshöjningar är bland annat att 280 000 personer i augusti 2007 har lämnat sin a-kassa sedan årsskiftet. Med det förestående obligatoriet fruktar vi att medlemstappet kan drabba facken i stället för a-kassorna. En sådan utveckling skulle vara förödande för den svenska kollektivavtalsmodellen vars grundförutsättning är den höga fackliga anslutningsgraden.

Att regeringen försämrar arbetslöshetsförsäkringens måste ses i ett större sammanhang. Tillsammans med försämringarna av arbetsrätten, skattesubventionen för hushållstjänster, sänkningen av socialavgifter för ungdomar, nedskärningarna på arbetsmarknadspolitiken och vuxenutbildningen, är det ett led i en politik som syftar till att stimulera framväxten av en otrygg låglönearbetsmarknad dit framför allt kvinnor, invandrare och unga i arbetaryrken ska vara hänvisade. Det är en cynisk och djupt orättfärdig politik som vi avvisar.

Vänsterpartiet har röstat emot samtliga försämringar som beslutats i och med antagandet av proposition 2006/07:15 En arbetslöshetsförsäkring för arbete och proposition 2006/07:89 Ytterligare förändringar inom arbetsmarknadspolitiken m.m. samt budgetpropositionen för 2007 och 2008.

Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet avser att återställa samtliga regelförändringar och avgiftshöjningar som genomförts av den borgerliga regeringen samt genomföra förbättringar för att återupprätta legitimiteten för arbetslöshetsförsäkringen. Den viktigaste åtgärden är därför att satsa på höjt tak och höjt grundbelopp i arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet. Bara genom kvalitetsförbättringar kan vi försvara den solidariskt skattefinansierade arbetslöshetsförsäkringen som i dag är på väg att urholkas.

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	1
3	Förslag till riksdagsbeslut	4
4	Försäkringens roll	5
5	Sätt kvaliteten i centrum.....	6
6	Inläsning eller rörlighet	8
7	Regeringen försämrar arbetslöshetsförsäkringen	9
7.1	Sänkta ersättningsnivåer.....	9
7.2	Försämrad arbetslöshetsförsäkring skapar låglönejobb.....	10
7.3	Föreslagna försämringar i budgetpropositionen för 2008	11
8	Arbetslöshetsförsäkringens förstärkning för trovärdighet	13
8.1	Höjt tak och golv i arbetslöshetsförsäkring och aktivitetsstöd	14
8.2	Indexering, ersättningsperiod och nivåhöjning	15
9	Lagen om arbetslöshetsförsäkring.....	16
9.1	Arbetsvillkoret	16
9.2	Studierandevillkoret	17
9.3	Den överhoppningsbara tiden.....	18
9.4	Normalarbetstidens beräkning.....	19
9.5	Likabehandling i arbetslöshetsförsäkringen	19
10	Lagen om arbetslöshetskassor	20
10.1	Avgifter till fackförening och arbetslöshetskassa.....	20
10.2	Orättvisa avgiftshöjningar	22
10.3	Avskaffat utjämningsystem	22
10.4	Ökad byråkrati med regeringens försämringar	23
10.5	Arbetslöshetsförsäkringens finansiering	24
10.6	Obligatoriskt medlemskap i arbetslöshetskassa	25
10.7	Slopa inträdeskravet till a-kassan	27
11	Ytterligare försämringar av arbetslöshetsförsäkringen.....	27
11.1	Rätten att begränsa sitt sökande i 100 dagar	27
11.2	Ersättningsperiodens längd	28
11.3	Samordning med aktivitetsstöd	29
11.4	Bisyssla	30

Fel! Okänt namn på

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att grundbeloppet och den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet bör höjas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utreda frågan om indexering av högsta dagpenning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beslut bör fattas under den kommande mandatperioden om att ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen bör vara densamma under hela ersättningsperioden om 300 dagar.
4. Riksdagen beslutar att arbetsvillkoret och det alternativa arbetsvillkoret i lagen om arbetslöshetsförsäkring återställs till 70 timmars arbete i månaden i minst sex månader under en tolv månadersperiod respektive 450 timmars arbete under en sammanhängande period av sex månader, med minst 45 timmars arbete varje månad.
5. Riksdagen beslutar att studerandevillkoret i lagen om arbetslöshetsförsäkring ska återinföras.
6. Riksdagen beslutar att den överhoppningsbara tiden i lagen om arbetslöshetsförsäkring återigen ska bli sju år.
7. Riksdagen beslutar att normalarbetstidens beräkning återställs och beräknas under en ramtid av de senaste sex månadernas arbete.
8. Riksdagen beslutar att lika villkor bör gälla för alla försäkrade oavsett ålder och föräldraskap i arbetslöshetsförsäkringen.
9. Riksdagen beslutar att utjämningsystemet mellan a-kassorna ska återinföras för att garantera att små kassor eller kassor med många arbetslösa medlemmar inte tvingas höja sina avgifter ytterligare.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör kompensera a-kassorna för de merkostnader som uppstått till följd av den ökade administration som försämringsarna i arbetslöshetsförsäkringen har medfört.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att samrådsgruppen till Utredningen om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring blir representativ och får vederbörligt inflytande.
12. Riksdagen beslutar att det befintliga kvalifikationskravet för medlemskap i arbetslöshetskassa enligt 34 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor avskaffas.
13. Riksdagen beslutar att återinföra möjligheten för arbetslösa att begränsa sitt sökande geografiskt och yrkesmässigt de första 100 dagarna av en ersättningsperiod.

14. Riksdagen beslutar att möjligheten till förlängning av ersättningsperioder återigen bör kunnas förlängas från 300 till 600 dagar.
15. Riksdagen beslutar att antalet dagar med aktivitetsstöd och dagar med arbetslöshetsersättning inte ska samordnas.
16. Riksdagen beslutar att ett arbete för att bli godkänt som en bisyssla i arbetslöshetsförsäkringens mening ska ha utförts under minst sex månader före arbetslöshetens inträde vid sidan om heltidsarbete.

4 Försäkringens roll

I slutet av 1800-talet bildades arbetslöshetskassor av fackliga organisationer för att skydda sina medlemmar vid arbetslöshet. Under 1930-talets massarbetslöshet blev arbetslöshetsersättningen en viktig del av arbetsmarknadspolitiken och riksdagen beslutade att ge statsbidrag till arbetslöshetskassorna. Den nya arbetslöshetsförsäkring som började gälla 1935 var en frivillig försäkring för löntagare och finansierades med statsbidrag, arbetsgivaravgifter och medlemsavgifter. Försäkringens har alltid varit frivillig men trots det har antalet medlemmar ökat stadigt. A-kassornas samorganisation skriver i rapporten "Konsekvensanalys avseende förändringar av a-kassornas finansiering och medlemsavgifterna" från september 2007 att antalet medlemmar i a-kassorna har ökat från 75 procent av arbetskraften 1980 till 85 procent av arbetskraften 2006. Denna trend har dock brutits genom regeringens kraftiga försämringar och avgiftshöjningar.

I dag finns det 38 fackliga a-kassor med sammanlagt 3,5 miljoner medlemmar. Under åren har en rad förändringar genomförts i arbetslöshetsförsäkringen. Den borgerliga regeringens försämringar under 2007 är omfattande och innebär att man återgår till en i huvudsak avgiftsfinansierad, i stället för skattefinansierad, arbetslöshetsförsäkring. Försämringarna innebär också att man frångår inkomstbortfallsprincipen och ersätter denna med grundtrygghet till följd av kraftigt sänkta ersättningsnivåer och ökat behov av kompletterande försäkringar. Det innebär en förskjutning av ansvaret för arbetslöshet bort från samhället till den enskilda individen.

De allra flesta människor är beroende av lönearbete eller någon slags ersättning från samhället för att kunna överleva. Därför är arbetslöshetsförsäkringen avgörande för villkoren i samhället, för löntagarna och för arbetslösa. Att förlägga ansvaret för arbetslöshet på individen genom att införa exkluderande villkor i försäkringen och öka avgiftsfinansiering är en politik som ytterst handlar om att försvaga löntagare genom att försäkra villkoren för de arbetslösa.

Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring, en omställning mellan två arbeten. Försäkringen ska ge ekonomisk trygghet under tiden man söker eller utbildar sig för ett nytt arbete. Under tiden man är arbetslös ska samhället ställa upp med åtgärder via arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen ska främst förmedla lediga platser samt ge kompetenshöjande stöd till arbetssökande. Arbetslösa ska vara aktiva från första dagen av arbetslöshet i

Fel! Okänt namn på

sitt sökande. I första hand ska man erbjudas arbete. Om det inte är möjligt ska man erbjudas utbildning på ett tidigt stadium av arbetslösheten. Det är arbets- och kompetenslinjen.

Det är Vänsterpartiets övertygelse att arbetslösheten är ett samhällsproblem som kräver gemensamma lösningar. Arbetslöshetsförsäkringen är en gemensam samhällelig försäkring mot att desperation uppstår hos den som förlorar arbetet så att den enskildes otrygghet övergår till lönedumpning och därmed en ständig, gemensam otrygghet. Det är en del av den generella välfärden och en grundförutsättning för en välfungerande arbetsmarknad. Därför ska arbetslöshetsförsäkringen vara solidariskt skattefinansierad och garantera de allra flesta löntagare inkomstrelaterad ersättning vid arbetslöshet. För att värna om arbetslöshetsförsäkringen som en facklig fråga ska den administreras av de fackliga a-kassorna och inte bli en socialförsäkring som administreras av Försäkringskassan.

Den borgerliga regeringen hävdar att ”det ska löna sig att arbeta” och utgår därmed ifrån att det lönar sig att vara arbetslös. Det visar på en stor okunskap och/eller ignorans inför vanliga människors livsvillkor. Att vara arbetslös innebär en enorm ekonomisk stress, minskat självförtroende och i värsta fall social isolering. Att regeringen har gjort det ännu mer stigmatiserat att vara arbetslös och förlägger ansvaret för arbetslösheten på individen är omänskligt och ovärdigt.

Det stora problemet är varken arbetslöshetsförsäkringen, löntagarna eller de arbetslösa, utan bristen på arbetstillfällen. Den svenska arbetslösheten är låg i jämförelse med andra EU-länder, men alldeles för hög för att det ska betraktas som något annat än det största samhällsproblemet i dag. Trots de stora behoven i samhället erbjuds inte arbetstillfällen i tillräcklig omfattning, och det utförda arbetet är mycket ojämnt fördelat. Det är dock inte arbetsmarknadspolitikens, utan den ekonomiska politikens uppgift att lösa problemet med arbetslösheten. Vänsterpartiet verkar för att full sysselsättning ska bli det övergripande målet för den ekonomiska politiken. Men när människor ändå drabbas av arbetslöshet ska det finnas en väl fungerande arbetslöshetsförsäkring och en aktiv arbetsmarknadspolitik som erbjuder utbildning och stöd till arbetssökande.

5 Sätt kvaliteten i centrum

Regeringens politik fokuserar helt på så kallad sökintensitet – alltså kvantiteten jobbansökningar som den enskilde producerar. Den underliggande tanken med denna ensidiga fokusering – som dock sällan redovisas öppet – är att det egentligen finns jobb till alla arbetslösa, problemet är att de är för dåliga på att söka jobb. Det leder vidare till slutsatsen att de arbetslösa ska pressas att söka fler jobb om de får ”större incitament”, alltså sämre villkor, t.ex. i form av sämre arbetslöshetsersättning. Detta är ett villospår som bortser från arbetsmarknadens faktiska funktionssätt.

Fel! Okänt namn på

LO har med hjälp av arbetskraftsundersökningarna (AKU) visat en bild av arbetsmarknaden som ett slags kö, vilket ger en mer realistisk bild av den faktiska sökprocessen Andersson, D.; *Vem ansvarar för arbetslösheten* (LO 2005). Varje månad under 2003 fanns i snitt 44 000 jobb att söka. Man kan dela upp dem som sökte dessa jobb i tre grupper. Först de som hade jobb men sökte andra. Dessa är de som är mest attraktiva för arbetsgivarna. De utgjorde 5,2 sökande per ledigt arbetstillfälle. I andra ledet de öppet arbetslösa som utgjorde 4,9 sökande per ledigt arbetstillfälle. I tredje ledet exempelvis studerande som står utanför arbetsmarknaden men vill ha jobb om fler blir lediga. I snitt fanns alltså 13 arbetssökande per ledigt arbetstillfälle varje månad. Bakom den kön kommer de som varit sjuka mer än 90 dagar. Antar man att en ökad sökaktivitet gör att alla arbetssökande söker tio jobb per månad kommer varje arbetsgivare att få 130 ansökningar per jobb. Arbetsgivarna kommer att få över 5 miljoner ansökningshandlingar.

Det är inget som varje enskild arbetsgivare med vakanser är intresserad av. Som LO konstaterar vidare: ”Det elaka i denna process är att ju bättre de attraktiva arbetssökande är på att söka arbete, desto mer minskar sannolikheten för dem som har liten eller medelstor möjlighet att få arbete”.

Vad det handlar om i första hand om man vill göra något åt arbetslösheten är att skapa fler arbetstillfällen. Arbetslöshet är *inte* en individuell fråga, utan en fråga om politiska och ekonomiska prioriteringar och vägval. Redan av detta skäl är det feltänkt att göra en stark koppling mellan arbetslöshetsförsäkringen, arbetsutbudet och arbetslösheten – såvida man inte har för avsikt att skapa större otrygghet på arbetsmarknaden.

Vi vill till skillnad från regeringen öka kvaliteten i sökprocessen och möjligheten att över huvud taget få ett tryggt arbete med lön som går att leva på. Arbetsförmedlingens främsta uppgift är platsförmedling – finns det fler lediga platser blir anvisningarna naturligtvis fler. Här kan det finnas olika förutsättningar bl.a. beroende på konjunkturläge, strukturomvandling och regional tillväxt. Ansökningar om arbete kan också tas emot olika beroende på arbetsgivares inställning till olika grupper, det kan gälla unga eller äldre, invandrade, kvinnor i fertil ålder m.fl. Det är viktigt att hanteringen av arbetslöshetsförsäkringen är korrekt och rättssäker, men det är ändå inte denna hantering som avgör läget på arbetsmarknaden.

På olika områden kan vi konstatera bristande kvalitet i hanteringen av försäkringens bestämmelser vilket i sin tur är en spegling av bristande kvalitet i sökprocessen. Att alltför arbetslösa ska slänga i väg fler ansökningar förbättrar inte arbetsmarknadens funktionssätt. Den viktigaste kontrollfunktionen i försäkringen är att anvisa lediga jobb som faktiskt är lämpliga för den arbetssökande och inte krav på viss mängd sökta jobb.

Förutsättningarna för matchning har försämrats avsevärt i och med att regeringen avskaffat möjligheten att begränsa sitt sökande yrkesmässigt och geografiskt de första hundra dagarna av arbetslöshet. Dessutom har regeringen avskaffat skyldigheten för arbetsgivare att anmäla lediga arbetstillfällen till den offentliga arbetsförmedlingen.

Men den ensidiga fokuseringen på sökintensitet leder också till att arbetsgivare får svårare att hantera de inkomna ansökningarna och att anställa rätt

Fel! Okänt namn på

person. Lediga jobb kommer också att i framtiden gå förmedlingen förbi, eftersom arbetsgivarna vill undvika störtfloder av ointressanta ansökningar. Kraven på hög sökaktivitet utan seriös matchning är också demoraliserande för de arbetssökande. Personer som får fler avslag får inte ökad motivation i sitt arbetssökande. Det är viktigt att sökprocessen går ut på att söka rätt jobb, på rätt sätt och i rätt tid. Här kan arbetsförmedlingens personal innebära ett viktigt stöd om de får rätt uppdrag med tillräckliga resurser. Personalen ska ha en dialog med den arbetssökande. Den individuella handlingsplanen är här ett viktigt instrument. Den arbetssökandes egna mål är centralt liksom hur dessa mål ska uppnås. Planen ska vara individuell för att vara aktiv.

När det gäller personer med låg sökaktivitet är det viktigt att öka kunskapen om dessa grupper och orsaken till deras beteende. Det är viktigt med motivations- och proaktiva åtgärder. Det kan inte vara ett mål i sig att fler ska avstängas från a-kassan. Tvärtom bör målet vara att färre ska bli utförsäkrade genom en aktiv sökprocess med hög kvalitet.

6 Inlåsnings eller rörlighet

Arbetslöshetsförsäkringen möjliggör strukturomvandling på arbetsmarknaden. Så länge arbetslöshetsförsäkringen har fungerat har den fackliga rörelsen inte varit inriktad på att "rädda jobben" utan i stället varit mer positiv till strukturomvandling i ekonomin. Med en väl fungerande arbetslöshetsförsäkring känner sig fler trygga att byta jobb oftare eller gå från jobb till utbildning. Rörligheten på arbetsmarknaden och det livslånga lärandet är en viktig del av den framtida arbetsmarknaden. I motsats till högern som vill skapa fler låglönejobb med otrygga arbetsvillkor, vill vi stimulera fler högproduktiva jobb där människor kan utvecklas och känna värdighet i sitt arbete. Det förutsätter fler utbildningsmöjligheter och trygga människor som har möjlighet att förändra sin livssituation. En generell och generös arbetslöshetsförsäkring som garanterar alla löntagare trygghet vid arbetslöshet är av avgörande betydelse för ett modernt arbetsliv med stor rörlighet och värdighet.

En väl fungerande arbetslöshetsförsäkring är också viktigt för att motverka inlåsnings i arbetslivet. Alltför många människor vantrivs med sitt yrke och sin arbetsplats. Rädslan för arbetslöshet gör dock att många inte vågar säga upp sig, ett fenomen som kallas för inlåsnings.

En studie från år 2000 av forskaren Margareta Dallner på Arbetslivsinstitutet visar att problemet med så kallad inlåsnings är omfattande i arbetslivet. Dallner har intervjuat 3 500 personer varav hälften var fast anställda och övriga visstidsanställda. Resultatet visar att var tredje fast anställd inte trivs med sitt yrke eller sin arbetsplats och att 20 procent av de fast anställda upplevde att de hade både fel yrke och fel arbetsplats. Detta är enligt rapporten en dubbelinlåsnings. Endast 67 procent av de fast anställda var nöjda med sitt yrke och sin arbetsplats. Bland de visstidsanställda upplevde 40 procent att de hade fel yrke och arbetsplats och endast 38 procent upplevde att de hade rätt yrke och arbetsplats. Studien visar att inlåsnings kan leda till sämre hälsa

såsom magbesvär, olust, trötthet och håglöshet. Dubbelinlåsning är förenad med brist på kontroll, brist på utvecklingsmöjligheter, dålig arbetsmiljö och bristande stöd från chefer och arbetskamrater.

Grundorsaken till inlåsning är rädslan för arbetslöshet. För att fler människor ska våga ta steget och komma till sin rätt i arbetslivet är förbättrade ekonomiska villkor för arbetslösa, full sysselsättning som överordnat mål i finanspolitiken, en utbyggnad av den offentliga sektorn och bättre ekonomiska villkor för studenter helt avgörande. Att öka rörligheten i arbetslivet och förhindra inlåsning är hälsobefrämjande men också av stor betydelse för Sveriges ekonomiska utveckling.

7 Regeringen försämrar arbetslöshetsförsäkringen

Regeringen beräknar att de kraftiga nedskärningarna i arbetslöshetsförsäkringen ska medföra en besparing på anslaget 22:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd på utgiftsområde 13 i statens budget med sammanlagt 9,7 miljarder kronor 2007 och 12,6 miljarder kronor 2008 jämfört med 2006 (Budgetproposition för 2007 utgiftsområde 13 s. 88). Besparingarna följer av regelförändringar, sänkta ersättningsnivåer, besparingar på aktivitetsstödet till följd av nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska program etc.

Vänsterpartiet har röstat emot samtliga försämringar som beslutats i och med antagandet av proposition 2006/07:15 En arbetslöshetsförsäkring för arbete och proposition 2006/07:89 Ytterligare förändringar inom arbetsmarknadspolitiken m.m. samt proposition 2006/07:118 En jobbgaranti för ungdomar.

7.1 Sänkta ersättningsnivåer

Regeringen har sänkt högsta dagpenning i arbetslöshetsförsäkringen till 680 kr per dag eller 14 960 kronor per månad. Det motsvarar 80 procent av en lön på 18 700 kr per månad. Arbetslösa som har högre inkomster än detta är underförsäkrade. Vidare har regeringen sänkt ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen. Mellan dag 1 och 200 är ersättningen 80 procent och mellan dag 201 och 300 är ersättningen numera 70 procent. Regeringen har också beslutat att arbetslöshetsersättning ska utgå under maximalt 300 ersättningsdagar. Därefter ska arbetslösa medverka i den så kallade jobb- och utvecklingsgarantin. Efter dag 301 ska endast en 65-procentig ersättning betalas ut. De sänkta ersättningsnivåerna är ett slags bestraffning av långtidsarbetslösa som redan är en av de mest utsatta grupperna på arbetsmarknaden.

Följden av regeringens försämringar är att arbetslösa har fått en väsentligt försämrad levnadsstandard. Genomsnittslönen för LO-kvinnor uppgår till 18 540 kr per månad före skatt år 2007. LO-kvinnor med genomsnittslön förlorar inte på det sänkta ersättningstaket de första hundra dagarna, men

Fel! Okänt namn på

förlorar däremot som en konsekvens av den sänkta ersättningsnivån till 70 procent 1 850 kr per månad jämfört med 2006 års regler. Vidare förlorar hon 2 800 kr per månad efter 300 dagars arbetslöshet, jämfört med 2006 års regler. Efter 1,5 års arbetslöshet (400 ersättningsdagar) förlorar hon totalt 21 075 kr jämfört med 2006 års regler. (Riksdagens utredningstjänst dnr 2007:1532).

Genomsnittslönen för LO-män uppgår till 21 424 kr per månad före skatt år 2007. Den manliga LO-medlemmen med genomsnittslön förlorar 4 750 kr de första 95 ersättningsdagarna som en följd av det sänkta ersättningstaket. Han förlorar inte på sänkt ersättningstak till 70 procent, men däremot på sänkningen till 65 procent. Om han är arbetslös 1,5 år (400 ersättningsdagar) förlorar han totalt 9 440 kr jämfört med 2006 års regler.

Män och kvinnor med genomsnittslön inom TCO och Saco förlorar totalt 5 000 kr på det sänkta ersättningstaket de första hundra dagarna och därefter förlorar TCO-kvinnor men inte TCO-män, Sacokvinnor och -män, på de sänkta ersättningsnivåerna. (Riksdagens utredningstjänst dnr 2007:1532).

7.2 Försämrad arbetslöshetsförsäkring skapar låglönejobb

Det finns ett starkt samband mellan ersättningar från arbetslöshetsförsäkringen och de lägsta lönerna på arbetsmarknaden. Det är därför regeringen har valt att finansiera sina skattesänkningar för de rika med försämrad a-kassa, sjukförsäkring och förtidspension.

I Moderaternas budgetmotion 2005/06:Fi240 s. 18 står det: ”Högre ersättning i sjukförsäkringen gör det mer lönsamt att inte arbeta. Det driver upp lönekraven och ökar frånvaron, vilket leder till lägre sysselsättning och högre arbetslöshet.” Regeringen ser detta samband mellan ersättningsnivåer i trygghetssystemen och lönenivåer, även om man i den ovan nämnda motionen inte nämner arbetslöshetsersättningen, där sambandet är ännu tydligare. Ersättningarna i arbetslöshetsförsäkringen fungerar som ett slags lönegolv för arbetslösa som söker jobb, eftersom ersättningsberättigade är skyldiga att ta jobb med lön som motsvarar 90 procent av arbetslöshetsersättningen.

Med regeringens politik innebär det att man som arbetslös med maximal ersättning från a-kassan om 14 960 kr per månad, är skyldig att ta ett jobb med lön som motsvarar 90 procent av denna inkomst, dvs. 13 464 kr per månad. Detta gäller alltså oavsett vilken tidigare inkomst man har haft.

För lågavlönade är det däremot ännu värre. En kvinna med genomsnittslön för LO-kvinnor är efter 300 dagars arbetslöshet skyldig att ta ett jobb som motsvarar 90 procent av en ersättning på 12 056 kr per månad, vilket motsvarar en heltidslön på 10 850 kr. Om man dessutom varit deltidsanställd eller ännu mer lågavlönad innan arbetslösheten blir konsekvenserna mycket påtagliga. En person som före arbetslöshet har haft en månadslön på 15 000 kr per månad, får efter 300 dagars arbetslöshet 65 procent vilket motsvarar 9 750 kr per månad. Med den ersättningen är man skyldig att acceptera jobb med en lön om 8 775 kr per månad för heltidsarbete.

De föreslagna försämringarna kommer att sätta kraftig press på de lägsta lönerna nedåt. När alltför inte klarar sig på ersättningen från a-kassan ökar konkurrensen om de lågavlönade jobben. Då blir fackföreningarna mer återhållsamma i sina löneanspråk och de lägsta lönerna sjunker. Det leder till lönedumpning och en förskjutning av maktbalansen på arbetsmarknaden till arbetsgivarnas fördel.

I rapporten *Hur tänker alliansen – vem ska arbeta mer?* från augusti 2006 skriver LO-ekonomerna Dan Andersson och Anna-Kirsti Löfgren:

Alliansens metod är att med obligatorisk a-kassa och sänkta ersättningsnivåer minska fackföreningarnas styrka att hävda kollektivavtalens lägsta lönenivåer. Detta kommer att ge smittoeffekter på andra låglöneområden. Det uppstår låglönemarknader, också för vuxna, med jobb där månadslönen för heltidsarbete kan förväntas ligga mellan 10 000 och 12 000 kronor. Alliansens politik ger knappast en markant ökad sysselsättning. Det uppstår i stället sannolikt starka krafter mot förändringarna på arbetsmarknaden. (2006 s. 43).

Avgörande för utvecklingen av en komplett låglönearbetsmarknad är dock kollektivavtalens utbredning och den fackliga anslutningsgraden. Så länge de lägsta lönerna i kollektivavtalen gäller blir det svårt att pressa lönerna nedåt. Regeringen har dock genomfört en rad försämringar som påverkar både den fackliga anslutningsgraden och kollektivavtalens utbredning, däribland försvagat anställningsskydd för visstidsanställda, privatiseringar av offentlig sektor, tillsatt utredningsdirektiv om hur fler ska få F-skattsedel och därmed varken omfattas av kollektivavtal eller arbetsrättslig skyddslagstiftning, samt hot om inskränkt konflikträtt, etc.

De lägsta lönerna på arbetsmarknaden återfinns i dag i kvinnodeminerade yrken inom vård, omsorg, service och handel, där också många personer med utomeuropeisk bakgrund återfinns. Effekten av regeringens politik riskerar därmed att ytterligare öka de strukturella löneskillnaderna mellan kvinnor och män och mellan infödda och invandrade på arbetsmarknaden.

Trots att försämringarna drabbar de lågavlönande hårdast så är konsekvenserna kännbara även för stora grupper av högskoleutbildade. TCO är mycket kritiskt till regeringens försämringar av arbetslöshetsförsäkringen och menar i rapporten Alliansens förslag slår hårt mot välutbildade från september 2006 att sänkt levnadsstandard kommer att ha en negativ effekt på jobbsökandet. Men det kommer också leda till ökad rädsla för arbetslöshet bland människor som har arbete, och därmed ökad rädsla för att byta arbete. TCO menar att a-kassan därigenom försämras som omställningsförsäkring och leder till en stelare arbetsmarknad. Försämringarna i arbetslöshetsförsäkringen kommer vidare leda till att den generella välfärden urholkas eftersom fler kommer att anse sig behöva teckna tilläggsförsäkringar.

7.3 Föreslagna försämringar i budgetpropositionen för 2008

I regeringens budgetproposition för 2008 föreslår regeringen ytterligare nedskärningar i arbetslöshetsförsäkringen genom att begränsa deltidsarbetslösa

Fel! Okänt namn på

personers möjligheter att stämpla samt införa ytterligare två karensdagar i försäkringen.

Regeringen föreslår att möjligheten att stämpla vid deltidarbetslöshet ska begränsas från dagens 300 dagar till 75 dagar. Det är en åtgärd som framför allt drabbar kvinnor. Under 2006 fick 47 700 personer ersättning från arbetslöshetsförsäkringen på grund av deltidarbetslöshet och 68 000 personer fick ersättning från arbetslöshetsförsäkringen på grund av tillfällig timanställning (så kallad behovsanställning). Bland de tillfälligt timanställda är det många som inte kommer upp i heltid och därmed stämplar de dagar de inte får jobb. De är således att betrakta som deltidarbetslösa. Enligt AMS månadsstatistik för augusti 2007 var 55 353 personer inskrivna som deltidarbetslösa och 78 399 personer inskrivna med tillfällig timanställning. En majoritet av de deltidarbetslösa och behovsanställda är kvinnor. Problemet för dessa grupper är att arbetsgivarna har satt osäkra anställningar och deltidarbete i system. De allra flesta vill jobba heltid för att kunna försörja sig. Regeringens politik innebär att ansvaret med deltidarbetslöshet förskjuts från arbetsgivaren till den enskilde arbetstagen. Samtidigt vägrar regeringen genomdriva förslaget om rätt till heltid. I kombination med att regeringen förvägrar människor försörjningsmöjligheter kommer alltför av de deltidarbetslösa och behovsanställda att få svårigheter att uppfylla arbetsvillkoret, kanske lämna a-kassan till följd av de förhöjda avgifterna, drabbas hårt av de sänkta ersättningsnivåerna och vid arbetslöshet stå helt utan rätt till inkomstrelaterad ersättning. Det är en cynisk politik som syftar till att pressa ner priset på kvinnors arbete och öka otryggheten i arbetslivet.

Vidare föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2008 att ytterligare två karensdagar införs i försäkringen. Det innebär att arbetslöshetsförsäkringen får totalt 7 karensdagar. Syftet är enligt regeringen att sysselsätta personer ska undvika arbetslöshetsperioder mellan jobbyte.

Utöver dessa försämringar föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2008 förändrade finansieringsregler för arbetslöshetsförsäkringen. Från och med våren 2008 ska den förhöjda finansieringsavgiften för arbetslöshetskassorna ersättas med en arbetslöshetsavgift som motsvara 33 procent av arbetslöshetskassans utbetalningar av inkomstrelaterad ersättning. Syftet är enligt regeringen att "stärka drivkrafterna för arbetstagarorganisationer att vara ansvarsfulla i löneförhandlingarna". Förändringen innebär att medlemmar i a-kassor inom områden med hög arbetslöshet och hög andel visstidsanställningar som medför arbetslöshet, kommer att få betala en högre avgift än medlemmar i a-kassor inom områden med låg arbetslöshet. I en lågkonjunktur kan detta slå extra hårt mot grupper som är drabbade av hög arbetslöshet.

Sammantaget syftar dessa försämringar till att öka otryggheten i arbetslivet, pressa ner de lägsta lönerna och försämra kvinnors villkor på arbetsmarknaden. Vi avvisar regeringens föreslagna försämringar med hänvisning till att de är orättvisa samt att de urholkar legitimiteten för arbetslöshetsförsäkringen.

8 Arbetslöshetsförsäkringens förstärkning för trovärdighet

Arbetslöshetsförsäkringen ska enligt Vänsterpartiet ge flertalet löntagare 80 procents ersättning vid arbetslöshet. Om allt färre får adekvat ersättning undergrävs försäkringens trovärdighet och de gemensamma systemen försvagas. Regeringens systemskifte inom arbetslöshetsförsäkringen innebär flera begränsningsregler som får en sådan effekt.

Den maximala ersättningen som utbetalas från arbetslöshetsförsäkringen sedan den 5 mars 2007 är 680 kr per dag eller 14 960 kr per månad. Det motsvarar 80 procent av en månadslön på 18 700 kr. För högre löner än 18 700 kr per månad får man inte 80 procent av lönen som ersättning vid arbetslöshet och är därmed att betrakta som underförsäkrad. Detta är i dag ett stort problem.

Arbetslöshetskassornas samorganisation (SO) visar att den negativa trenden med urgröpt inkomstskydd fortsätter. I juni 2007 får endast 46 procent av de arbetslösa som är anslutna till en a-kassa 80 procent av sin tidigare inkomst. Det betyder att 54 procent av de arbetslösa är underförsäkrade. Orsaken till denna urholkning av arbetslöshetsförsäkringen är att ersättningen inte följt löneutvecklingen och att taket i försäkringen inte har höjts sedan 2002.

Risken för att bli arbetslös är samtidigt lägst för dem med de högsta inkomsterna. Man bör minnas att vinsten med försäkringen gäller alla medborgare, i så måtto att vinsten är den trygghet man åtnjuter, också då man inte är eller blir arbetslös. Samtidigt innebär detta förhållande att den faktiska kostnaden för att höja taket i praktiken blir liten och avtagande ju högre man sätter taket.

Att många slår i taket hotar också golven i försäkringen. Om alltfler är underförsäkrade, drivs dessa till att skaffa egna tilläggsförsäkringar, själva eller i någon kollektiv form. På sikt riskerar en sådan utveckling att urholka betalningsviljan till den gemensamma försäkringen, eftersom den inte täcker behoven för allt större grupper. Detta minskar legitimiteten för de gemensamma systemen, och de med störst behov drabbas då hårdast. Det är samtidigt de med störst behov av kompletterande försäkringar som har svårast att skaffa sig sådana. I privata försäkringssystem bestäms premien av marknadsmässiga principer: den som har störst risk att bli arbetslös får den högsta premien, medan den med liten risk kommer billigare undan. Styrkan i ett gemensamt system är att riskerna i stället fördelas på hela samhället.

Grupper med höga löner tilläggsförsäkrar sig. Därmed uppstår en erosionsrisk för det kollektiva systemet som är både rättvist och effektivt, och riskerna övervältras helt på dem med svagast position på arbetsmarknaden. Det är därför viktigt med satsningar som stärker arbetslöshetsförsäkringens legitimitet och motverkar privata försäkringslösningar.

Fel! Okänt namn

8.1 Höjt tak och golv i arbetslöshetsförsäkring och aktivitetsstöd

För att försvara den generella välfärden, inkomstbortfallsprincipen och bra löner på arbetsmarknaden måste socialförsäkringarna och arbetslöshetsförsäkringen ständigt förbättras. Vänsterpartiet avser att återställa samtliga regelförändringar och nivåsänkningar i arbetslöshetsförsäkringen. Dessutom anser vi att en höjning av taket och grundbeloppet i arbetslöshetsförsäkringen är en viktig del i att slå vakt om de gemensamma systemen och löntagarnas intressen.

För att så många löntagare som möjligt ska vara fullt försäkrade bör den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet höjas från 680 kr till 916 kr per dag de första 100 dagarna, och därefter från 680 kr till 866 kr per dag. Enligt a-kassornas samorganisation skulle en höjning av det högsta dagpenningen till 916 kr per dag göra att 87 procent av löntagarna får 80 procent av sin tidigare lön i arbetslösersättning. Vidare avser vi att höja grundbeloppet i arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet från dagens 320 kr per dag till 420 kr per dag.

Finansiell effekt av att höja ersättningsgraden till 80 procent för samtliga med a-kassa eller aktivitetsstöd samtidigt som taket höjs till 916 kronor för de första 100 dagarna med ersättning och till 866 för dagar därefter och grundbeloppet höjs till 420 kronor, miljarder kronor.

	2008	2009	2010
Staten	-6,2	-6,2	-6,2
varav a-kassa	-3,8	-3,8	-3,8
aktivitetsstöd	-1,5	-1,5	-1,5
skattered. allm. pensavg.	-0,4	-0,4	-0,4
statlig ålderspensionsavgift	-0,5	-0,5	-0,5
Kommunerna	1,8	1,8	1,8
Ålderspensionssystemet	0,9	0,9	0,9
Totalt	-3,5	-3,5	-3,5

Källa: Riksdagens utredningstjänst dnr 2007:1560.

Vi avser att höja ersättningarna i arbetslöshetsförsäkringen i enlighet med förslaget ovan från och med 30 juni 2008.

Utöver höjt tak och golv i arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet så avser vi att höja lägsta nivån i aktivitetsstödet. Lägsta nivån i aktivitetsstödet utgår till arbetslösa som deltar i arbetsmarknadspolitiska program men som inte har uppfyllt arbetsvillkoret. I dag ligger ersättningen på 223 kr per dag vilket under en månad med 22 ersättningsdagar blir 4 906 kr. Det är skattepliktig inkomst.

Enligt uppgift från Försäkringskassan betalades lägsta nivån på 223 kronor per dag ut för knappt 2,6 miljoner dagar under år 2006. I år och nästa år uppskattar Försäkringskassan att antalet dagar kommer att minska med 40 procent. En höjning med 97 kr per dag till 320 kr medför då en ökad utbetalning med ca 150 miljoner kronor. Beloppet är skattepliktigt varför kommunalskatten beräknas öka med ca 40 miljoner kronor. Staten betalar dessutom en ålderspensionsavgift till ålderspensionssektorn på 10,21 procent av beloppet. (Källa: Riksdagens utredningstjänst dnr 2007:1728) Vi avser att från och med den 30 juni 2008 höja lägsta nivån i aktivitetsstödet från 223 kr till 320 kr per dag.

För att inte undergräva arbetslöshetsförsäkringens legitimitet bör den högsta dagpenningen och grundbeloppet i försäkringen och aktivitetsstödet höjas i enlighet med ovanstående. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.2 Indexering, ersättningsperiod och nivåhöjning

Nuvarande regler innebär att regeringen har beslutanderätt när det gäller dagpenningens storlek. I utredningen SOU 1996:150 varnas för att denna ordning leder till en gradvis urholkning av arbetslöshetsförsäkringen. Utredningen förespråkar en indexering av den högsta dagpenningen i förhållande till löneutvecklingen i samhället. Samma inställning har a-kassornas samorganisation. Regeringen bör på nytt utreda frågan om indexering av högsta dagpenning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Inte heller sänkningen av taket efter 100, 200 eller 300 ersättningsdagar är en vettig inskränkning av rätten till ersättning från försäkringen. Grundtanken bakom sänkningen av ersättningsnivåer är densamma som brukar anföras kring ”sökintensitet” för de arbetslösa, alltså att den som får det riktigt dåligt anstränger sig mer för att få ett jobb.

Vi har även redovisat varför detta inte är ett hållbart resonemang. Det är viktigt att så få som möjligt är underförsäkrade i en generell försäkringslösning. Dessutom menar vi att målet om aktivitet från första dagen som arbetslös är viktigt. Störst chans att komma tillbaka till arbetsmarknaden har man tidigt, medan chanserna avtar ju längre arbetslösheten pågår. Det ges motsägelsefulla signaler när ersättningen är högre de första dagarna. För att stärka kvaliteten och legitimiteten i försäkringen avser vi däremot att i första hand höja taket de första hundra dagarna.

Mot bakgrund av det som anförts bör ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen vara densamma under hela ersättningsperioden om 300 dagar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I likhet med det beslut som LO-kongressen fattade år 2004 fortsätter Vänsterpartiet också att kräva en höjning av nivån i a-kassan till 90 procent. En sådan reform stärker tryggheten och systemets karaktär av omställningsförsäkring. Det är ett anständighetskrav i ett samhälle som Sverige, där den ekonomiska utvecklingen är gynnsam, att löntagarnas välbefinnande stärks. På sikt arbetar vi för att skapa ekonomiskt utrymme för en nivåhöjning, även om vi i

Fel! Okänt namn på

arbetet för att stärka försäkringssystemet prioriterar ovan beskrivna förslag om höjning av tak och grundbelopp. Det finns ingen långsiktigt förklarlig anledning till att nivån i arbetslöshetsförsäkringen ska vara lägre i dag än på 1980-talet.

9 Lagen om arbetslöshetsförsäkring

I och med regeringens regelförsämringar i lagen om arbetslöshetsförsäkring är det allt fler som blir utförsäkrade, inte berättigade till ersättning och/eller får en betydligt lägre ersättning. Att allt färre löntagare är berättigade till ersättning är mycket allvarligt. Det urholkar den enskildes inkomstrygghet, men leder på sikt till att alla löntagares inkomstrygghet hotas eftersom hela arbetslöshetsförsäkringen eroderar samt att de lägre ersättningsnivåerna sätter en press nedåt på de lägsta lönerna och ökar behovet av tilläggsförsäkringar.

9.1 Arbetsvillkoret

Regeringen har skärpt det så kallade arbetsvillkoret, dvs. kravet för att vara berättigad till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen, i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, från 70 till 80 timmars arbete i månaden i minst 6 månader under en 12-månadersperiod. Regeringen har också skärpt det alternativa arbetsvillkoret från 450 timmars arbete under en sammanhängande period av 6 månader, med minst 45 timmars arbete varje månad, till arbete i minst 480 timmar under en sammanhängande tid av 6 månader och minst 50 timmars arbete varje månad.

Utvecklingen på arbetsmarknaden går mot allt fler tidsbegränsade anställningar. Därför borde arbetsvillkoret anpassas så att personer med svag anställningstrygghet också ska omfattas av arbetslöshetsförsäkringen. Att skärpa arbetsvillkoret är däremot ett steg i fel riktning eftersom det innebär att de visstidsanställda försätts i en ännu mer osäker ställning på arbetsmarknaden.

Även om arbetsrätten förbättras på det sätt som Vänsterpartiet verkar för så kommer flera grupper att ha stor rörlighet på arbetsmarknaden på grund av yrkets villkor. Detta gäller t.ex. kulturarbetare, vars möjligheter till trygga fasta anställningar är mycket små. I första hand bör givetvis kulturarbetarnas allmänna villkor förbättras, men så länge arbetsmarknaden för denna grupp ser ut som den gör måste möjligheten till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen mellan uppdragen garanteras. Att arbetsvillkoret är uppnåeligt vid halvtidsarbete är därför mycket viktigt.

Skärpningen av arbetsvillkoret kommer också att drabba deltidanställda. Med ett krav på 70 timmars arbete i månaden finns det en marginal för t.ex. sjukfrånvaro om man jobbar halvtid. Med en skärpning till 80 timmars arbete i månaden försvinner dessa marginaler, och det räcker med att vara frånvarande en dag på grund av sjukdom för att gå miste om sin rätt till ersättning.

Det drabbar också deltidsanställda som jobbar inom sektorer där man har lägre normalarbetstid än 40 timmar per vecka, där en tjänst på 50 procent per definition inte räcker för att uppfylla arbetsvillkoret. Med regeringens politik får dessa människor problem att kvalificera sig för ersättning från a-kassan. Att en majoritet av dem som är deltidsanställda är lågavlönade kvinnor gör att regeringens politik också i denna del slår orimligt hårt mot gruppen kvinnor.

Kvinnor jobbar deltid av olika skäl. Regeringen menar att helheten i politiken kommer att göra det mer lönsamt att gå från deltid till heltid, vilket anses gynna kvinnor särskilt. Man utgår alltså från att marginaleffekter är det enda skälet till att många kvinnor väljer att jobba deltid, vilket är en grov förenkling. Regeringen förkastar dessutom förslaget om rätt till heltid vilket innebär att många människor även fortsättningsvis kommer att förvägras en lön som det går att leva på.

Enligt SCB är ca 1 miljon människor deltidsanställda i Sverige. Regeringen bortser helt från det faktum att minst 260 000 personer av dessa är deltidsarbetslösa, det vill säga de önskar och kan jobba heltid, men arbetsgivaren erbjuder bara deltid. Av dessa är drygt 170 000 kvinnor, nästan samtliga LO-medlemmar med låga löner. Regeringens skärpning av arbetsvillkoret bidrar därmed även i denna del till att fördjupa redan existerande strukturella orättvisor på arbetsmarknaden.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring har i rapporten 2007:8 Effekter av förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen studerat effekterna och kommit fram till följande: ”De som har påverkats mest av höjningen av antal timmar är enligt arbetslöshetskassorna yngre sökande som är nytillträdna på arbetsmarknaden, deltidsarbetande (framför allt kvinnor), så kallade timanställda vikarier samt de som beviljats halv sjukersättning från Försäkringskassan.” (s. 3).

Mot bakgrund av det som anförs bör arbetsvillkoret och det alternativa arbetsvillkoret i lagen om arbetslöshetsförsäkring återställas till 70 timmars arbete i månaden i minst 6 månader under en 12-månadersperiod respektive 450 timmars arbete under en sammanhängande period av 6 månader, med minst 45 timmars arbete varje månad. Detta bör riksdagen besluta.

9.2 Studerandevillkoret

Regeringen har vidare avskaffat studerandevillkoret i 18 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Studerandevillkoret gav arbetssökande personer, som inte var medlemmar i någon a-kassa, rätt till grundbeloppet i arbetslöshetsförsäkringen under förutsättning att de varit inskrivna på arbetsförmedlingen under minst 90 dagar under en period om tio månader efter avslutade heltidsstudier under minst ett läsår. Under 2006 gav bestämmelsen 38 000 personer, som gått från heltidsstudier till arbetslöshet, rätt till grundbeloppet i arbetslöshetsförsäkringen.

Av de ersättningsberättigade 2006 var 56 procent kvinnor och 44 procent män. Studerandevillkoret var avsett för personer som inte uppfyllt arbetsvillkoret och som därmed inte fått fotfäste på arbetsmarknaden, men som genom

Fel! Okänt namn på

studier kunnat kvalificera sig för ersättning. Bestämmelsen har funnits sedan 1974.

Enligt Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring som skrivit rapporten 2007:8 Effekter av förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen är det framför allt ungdomar som berörs av borttagandet av studerandevillkoret. Ersättning baserad på studerandevillkoret betalades endast ut till personer som fyllt 20 år. Var tredje ungdom som fick arbetslöshetsersättning under 2006 var ersättningsberättigad tack vare studerandevillkoret. Dessutom var målgruppen för studerandevillkoret mycket ung. Bland de personer som påbörjade en ersättningsperiod under 2006 var 77 procent ungdomar, och de flesta 21 år eller yngre.

I och med att studerandevillkoret avskaffas blir allt färre berättigade till ersättning vid arbetslöshet och försatta i en ekonomiskt utsatt situation direkt efter avslutade studier. Redan i dag är det många nyutexaminerade akademiker som har problem att få jobb. Vi befarar att den sociala snedrekryteringen till högskolan kommer att öka om deras ekonomiska situation förvärras ytterligare. Studerande bör koncentrera sig på att fullfölja studierna i stället för att oroa sig för sin försörjning och tvingas jobba extra.

Borttagandet av studerandevillkoret kommer också att underminera a-kassans betydelse som omställningsförsäkring, eftersom det innebär en större ekonomisk risk att gå från jobb till utbildning. För många arbetsgivare är det ett stort problem att finna personer med rätt kompetens till utlysta tjänster. Det gäller i synnerhet små och medelstora företag. Att regeringen lägger flera förslag som försämrar möjligheten till kompetensutveckling försämrar möjligheten till god matchning och därmed framtidens jobbtillväxt.

Utredningen *Samverkan för ungas etablering på arbetsmarknaden* (SOU 2006:102) har undersökt villkoren för ungdomar 16–24 år med avslutad gymnasieutbildning. Man pekar på problemet att många ungdomar inte skriver in sig på arbetsförmedlingen, och att incitamenten till att göra det minskar med det avskaffade studerandevillkoret. Det är problematiskt eftersom många unga därmed kommer att bli osynliga i AMS statistik samt att de inte får ta del av samma service som ersättningsberättigade.

Mot bakgrund av det som anförs bör studerandevillkoret återinföras. Detta bör riksdagen besluta.

9.3 Den överhoppningsbara tiden

Regeringen har dessutom förkortat den överhoppningsbara tiden i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring från sju år till högst fem år. Genom att den överhoppningsbara tiden förkortas, kommer personer som exempelvis studerar och är föräldralediga under en sexårsperiod att mista sin rätt till ersättning. Även denna del i regeringens förslag kommer att missgynna kvinnor, eftersom kvinnor i genomsnitt tar ut 80 procent av föräldraledigheten. Dessutom blir det problem för de människor som under lång tid vårdat en nära anhörig eller de som råkat ut för en arbetsskada och har behov av rehabi-

litering. En förkortning av den överhoppningsbara tiden leder till att många människor blir utförsäkrade och försatta i en ekonomiskt utsatt situation.

Samhället bör uppmuntra personer som är långtidsfrånvarande från arbetsmarknaden och förtidspensionärer att söka sig tillbaka till arbetslivet. För att det ska vara möjligt måste dessa människor ha en ekonomisk trygghet under perioden som de är arbetssökande och står till arbetsmarknadens förfogande. Med en relativt lång överhoppningsbar tid kan även personer med långvarig frånvaro från arbetsmarknaden bli arbetssökande och samtidigt vara garanterade en ekonomisk trygghet.

Mot bakgrund av det som anförs bör den överhoppningsbara tiden återigen bli sju år. Detta bör riksdagen besluta.

9.4 Normalarbetstidens beräkning

Vidare har regeringen ändrat reglerna för normalarbetstidens beräkning vilket resulterat i att fler får en betydligt lägre ersättning. Normalarbetstiden ska numera beräknas på den genomsnittliga arbetstiden under en ramtid av tolv månader, i stället för sex månader som tidigare.

Denna del i regeringens politik slår hårt mot deltidsarbetande och viss-tidsanställda. I praktiken innebär det att tiden för att kvalificera sig för full inkomstrelaterad försäkring fördubblas. För personer som endast är anställda 6 månader innebär det att man bara får hälften så hög ersättning som innan försämringarna trädde i kraft. Liksom flera andra delar i förslaget kommer denna regeländring att öka redan existerande strukturella orättvisor på arbetsmarknaden, genom att den främst kommer att drabba kvinnor, unga och utlandsfödda.

Mot bakgrund av det som anförs bör normalarbetstidens beräkning återställas och beräknas under en ramtid av de senaste 6 månadernas arbete. Detta bör riksdagen besluta.

9.5 Likabehandling i arbetslöshetsförsäkringen

Arbetslöshetsförsäkringen ska enligt Vänsterpartiet vara en individuell försäkring, liksom sjukförsäkringen och pensionsförsäkringen, och ersätta inkomstbortfall vid arbetslöshet. Regeringen har däremot frångått denna princip och infört differentierade ersättningar till föräldrar, ungdomar och föräldrar i olika åldrar. Regeringens politik slår hårt mot barnen till de arbetslösa, och ännu fler barn än i dag kommer att växa upp i fattigdom.

Regeringen har i och med proposition 2006/07:118 En jobbgaranti för ungdomar infört differentierade ersättningar beroende på ålder i arbetslöshetsförsäkringen. Med de nya reglerna är personer under 25 år endast berättigade till ersättning på 80 procent under hälften så lång tid som övriga försäkrade, trots att man betalar samma avgifter till a-kassan och omfattas av samma regler för att uppfylla arbetsvillkor och medlemsvillkor som personer över 25 år. Vänsterpartiet menar att det är att betrakta som diskriminering. Att

Fel! Okänt namn på

införa godtyckliga åldersgränser och särregler för föräldrar underminerar därför hela idén med försäkringen. Risker är uppenbar att alltfler kommer att välja bort medlemskap i a-kassa före 25 års ålder. Det urholkar ungas inkomstbortfallsskydd och riskerar att pressa ned reservationslöner.

För närvarande finns ingen lagstiftning mot diskriminering på grund av ålder. Men Sverige har som EU-land åtagit sig att införa ett förbud mot åldersdiskriminering i arbetslivet. Den parlamentariskt sammansatta Diskrimineringskommittén (SOU 2006:22) har föreslagit att ett åldersdiskrimineringsförbud ska gälla även för arbetsmarknadspolitisk verksamhet. Att införa en särreglering för unga i arbetslöshetsförsäkringen går stick i stäv med utredningens förslag.

Vidare har regeringen infört särregler för föräldrar med barn under 18 år när det gäller ersättningsperiodens längd och ersättningsnivåer. Dessutom har regeringen infört differentierade ersättningar för föräldrar i olika åldrar. Är man 25 år och har barn under 18 år ska få man högre ersättning än föräldrar som är 24 år. Detta är en ytterst byråkratisk och orättvis utformning av arbetslöshetsförsäkringen som urholkar dess trovärdighet.

Särreglerna för föräldrar innebär ett systemskifte inom arbetslöshetsförsäkringen och överensstämmer inte med övriga socialförsäkringar som är individuella. Vänsterpartiet avvisar alla särregler för föräldrar och anser att det måste vara möjligt för alla individer att leva ett värdigt liv med ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen oavsett om man har barn eller inte.

Mot bakgrund av det som anförs bör lika villkor gälla oavsett ålder och föräldraskap i arbetslöshetsförsäkringen. Detta bör riksdagen besluta.

10 Lagen om arbetslöshetskassor

Regeringen har gjort arbetslöshetsförsäkringen betydligt sämre för alltfler löntagare och arbetslösa, men även avsevärt dyrare för den enskilde. Inriktningen vad gäller egenavgifter till arbetslöshetsförsäkringen har en orättvis fördelningsprofil. Det kommer också att leda till växande klyftor mellan fattiga och rika när det gäller möjligheten att köpa kompletterande försäkringskydd mot arbetslöshet. Politiken kommer vidare att försvaga fackföreningarna och därmed försvaga möjligheterna för löntagarna att tillvarata sina intressen och rättigheter. Politiken urholkar slutligen legitimiteten för arbetslöshetsförsäkringen och därmed för den generella välfärden.

10.1 Avgifter till fackförening och arbetslöshetskassa

I budgetpropositionen för 2007 räknar regeringen med att inkassera 14 miljarder kronor till statskassan 2007 för försämringarna i arbetslöshetsförsäkringen, utöver besparingarna till följd av regelförsämringar. De höjda avgifterna till a-kassorna ska inbringa 10 miljarder kronor och den slopade avdragsrätten för medlemskap i fack och a-kassa ytterligare 4 miljarder kronor. Borttagandet av avdragsrätten och höjningen av avgifterna till arbetslöshets-

Fel! Okänt namn på

försäkringen betyder att arbetstagare får betala betydligt högre avgifter till fackföreningen och a-kassan.

Enligt Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring var mediankostnaden för medlemskap i a-kassa 106 kr per månad 2006. Det blev en årlig kostnad om 1 272 kr. Efter skatteavdraget på 40 procent blev den årliga kostnaden 764 kr. Till följd av de förhöjda avgifterna och den avskaffade skattesubventionen har den årliga kostnaden för medlemskap i en a-kassa ökat avsevärt.

Enligt Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring (IAF) uppgår mediankostnaden för medlemskap i en a-kassa till 347 kr per månad år 2007. Den årliga mediankostnaden uppgår till 4 164 kr. Det innebär en femdubbling av mediankostnaden för medlemskap i a-kassa jämfört med år 2006.

Det är dock stora skillnader på kostnaden för medlemskap i de olika a-kassorna. Kostnaden för medlemskap i Akademikernas erkända a-kassa uppgår till 2 700 kr per år, för medlemskap i Hotell- och restaurang anställdas a-kassa till 4 428 kr per år, och för Kommunals a-kassa till 4 188 kr per år.

Regeringen aviserar dessutom i den ekonomiska vårpropositionen att denna differentiering av avgifterna ska öka ytterligare. På sidan 29 i Finansplanen skriver regeringen:

De förändringar i finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen som infördes 2007 förbättrade incitamenten till återhållsamhet i lönebildningen. Regeringen avser att stärka dessa incitament ytterligare. Finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen kommer därför att till budgetpropositionen för 2008 ses över i syfte att skapa en tydligare teknisk koppling mellan avgifter och kostnader för arbetslöshet i respektive arbetslöshetskassa. Avsikten med förändringen är inte att höja det samlade avgiftsuttaget. En ny utformning av avgifterna måste också beakta det kommande obligatoriet.

A-kassornas samorganisation skriver i rapporten "Konsekvensanalys avseende förändringar av a-kassornas finansiering och medlemsavgifterna" från september 2007 att 321 000 personer eller 8,4 procent av kassornas medlemmar har lämnat sina a-kassor mellan september 2006 och juli 2007. Detta är ett trendbrott eftersom antalet medlemmar i a-kassorna har ökat från 75 procent av arbetskraften 1980 till 85 procent av arbetskraften 2006. A-kassornas samorganisation visar att samtliga kassor har förlorat medlemmar men att vissa drabbats hårdare. Kommunalarbetareförbundets a-kassa har gjort den största förlusten och tappat 43 563 medlemmar. A-kassornas samorganisation kan urskilja två grupper bland de som lämnat sin a-kassa: dels personer med trygga jobb och låg risk för arbetslöshet (t.ex. offentliganställda nära pension), dels personer med hög risk för arbetslöshet och låga inkomster (t.ex. visstids/deltidsanställda, studenter och sjukskrivna).

A-kassornas samorganisation redovisar i rapporten uppgifter från en opinionsundersökning avseende förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen. Resultaten visar att 11,5 procent av de betalande har gått ur eller planerar att gå ur sin a-kassa under 2007, 12 procent av de fackanslutna har gått ur eller planerar att gå ur sin fackförening under 2007, bland offentliganställda är andelen som planerar utträde högre än bland privatanställda och bland deltidssamarbetande är det en större andel som uppgivit utträde eller planerar utträde

Fel! Okänt namn på

under 2007 än bland heltidsarbetande. De allra flesta uppger ekonomiska skäl som motiv för sitt utträde eller sitt planerade utträde. Bland personer med hög inkomst var det fler som uppgav utträde eller planerat utträde ur sin a-kassa under 2007, än bland låginkomsttagare. Men bland personer med låga inkomster var det fler som uppgav utträde eller planerat utträde ur sin fackförening under 2007, än bland höginkomsttagare.

10.2 Orättvisa avgiftshöjningar

Avgiftshöjningarna till a-kassan slår orättvist. Lågavlönade, deltidsanställda och visstidsanställda personer som inte har råd att betala avgiften till a-kassan kommer med regeringens politik att helt mista sin rätt till inkomstrelaterad ersättning vid arbetslöshet. Det kommer att öka det så kallade ”utanförskapet”. Regeringens försämringar bidrar även på detta sätt till att öka de strukturella orättvisorna mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden.

Heltidsarbetslösa behöver inte betala den förhöjda avgiften, men däremot måste deltidsanställda betala den. Enligt SCB är en miljon människor i dag deltidsanställda, och 260 000 personer av dem som skulle vilja jobba mer är heltidsarbetslösa. En majoritet av dessa, ca 170 000, är kvinnor, de flesta i lågavlönade yrken. För dem innebär den kraftiga höjningen av avgiften till fack och a-kassa en mycket stor utgift. Som en följd av det skärpta arbetsvillkoret och övriga regelförsämringar kommer dessutom många deltidsarbetande ha svårigheter att uppfylla arbetsvillkoret för att bli berättigade till ersättning, trots att de betalar den förhöjda finansieringsavgiften. Även visstidsanställda med korta anställningar kan få svårigheter att uppfylla kraven.

Sjukskrivna måste med regeringens politik betala den förhöjda medlemsavgiften vilket har resulterat i att många sjukskrivna har tvingats lämna sina a-kassor av ekonomiska skäl. Detta kommer att resultera i att alltför många sjukskrivna inte är berättigade till inkomstrelaterad ersättning vid arbetslöshet vilket kan vara förödande eftersom man behöver den ekonomiska tryggheten om man ska ta steget tillbaka till arbetsmarknaden.

Avgiftshöjningarna är inte avsedda att användas till arbetslöshetsförsäkringen, även om de skulle kunna förhindra nedskämningarna eller räcka till att höja taket och golvet för att återupprätta försäkringens legitimitet. De ökade intäkterna från avgiftshöjningen och det slopade skatteavdraget för fack och a-kassa som beräknas uppgå till sammanlagt 14 miljarder kronor 2007 ska i stället användas som finansiering av skattesänkningar till höginkomsttagare.

Mot bakgrund av det som anförs yrkar vi i vår budgetmotion för 2008 att finansieringsavgiften till arbetslöshetsförsäkringen återställs i enlighet med 2006 års nivå samt att skatteavdraget för medlemsavgift till fack och a-kassa återinförs.

10.3 Avskaffat utjämningsystem

Regeringen har avskaffat utjämningsystemet för avgifter mellan arbetslöshetskassor. Det gör att många a-kassor i dag har stora ekonomiska problem.

För 2007 har det löst sig så att regeringen har gett ett tillfälligt bidrag om 49 miljoner kronor så att kassorna inte tvingas höja sina avgifter. Detta bidrag motsvarar utjämningsystemet och utgick till 20 a-kassor. Men framtiden för dessa kassor är oviss. Om inte regeringen beviljar ett motsvarande bidrag för nästa år kan de tvingas höja sina avgifter ytterligare. I stället ska regeringen besluta om bidrag till a-kassorna för att kompensera det avskaffade utjämningsystemet. Det minskar förutsebarheten för a-kassornas ekonomi.

Om inte a-kassorna kompenseras kan 20 kassor med sammanlagt 1,3 miljoner medlemmar tvingas höja sina avgifter ytterligare under 2008. Vissa av kassorna såsom Hotell- och restauranganställdas förbund med 74 000 medlemmar skulle behöva höja avgifterna med ytterligare 150 kr per år och medlem, Teaterverksammas a-kassa med 10 000 medlemmar skulle behöva höja avgifterna med 550 kr per år och Sveriges fiskares a-kassa med 1 100 medlemmar skulle behöva höja avgifterna med 1 500 kr per år och medlem. Dessa uppgifter gäller för 2007.

Med anledning av detta efterfrågar IAF i sitt budgetunderlag för 2008 att regeringen beviljar bidrag till a-kassorna om 50 miljoner kronor per år 2008–2010 i enlighet med principerna för det avskaffade utjämningsystemet.

Mot bakgrund av det som anförs bör utjämningsystemet mellan a-kassorna återinföras för att garantera att små kassor eller kassor med många arbetslösa medlemmar inte tvingas höja sina avgifter ytterligare. Detta bör riksdagen besluta.

10.4 Ökad byråkrati med regeringens försämringar

Den administrativa bördan har ökat avsevärt i och med de omfattande regel- förändringarna av arbetslöshetsförsäkringen. Enligt Arbetslöshetskassornas Samorganisation (SO) som har skickat ut en enkät till a-kassorna om den ökade administrationen, har kostnaden för denna ökat med 238,5 miljoner kronor hittills i år. Det motsvarar en ökning på 20 procent av den totala administrativa kostnaden för a-kassorna. Eftersom arbetslösheten har sjunkit hade a-kassorna i vanliga fall kunnat sänka avgifterna i detta läge, vilket inte är möjligt eftersom merkostnaderna för personal, porto, lokaler och utbildning har ökat avsevärt. Regeringen har inte kompenserat a-kassorna för detta.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring (IAF) konstaterar i rapporten 2007:8 Effekterna av förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen:

Arbetslöshetskassornas verksamhet har påverkats av förändringarna i försäkringen. Eftersom regelförändringarna har inneburit en mer komplicerad hantering har behovet av kompletterande uppgifter ökat. Utöver detta har även tidsåtgången per ärende ökat genom högre krav på dokumentation samt mer tidskrävande regler för fastställande av normalarbetstid och dagsförtjänst. (s. 8)

Vidare konstaterar IAF i rapporten 2007:10 Effekter av den förhöjda finansieringsavgiften:

Regelverket kring den förhöjda finansieringsavgiften har inneburit en betydligt mer omfattande hantering av medlemsavgiften för kassorna ef-

Fel! Okänt namn på

tersom de varje månad ska bedöma vilka medlemmar som ska betala förhöjd medlemsavgift. Detta ställer stora krav på kassornas medlemssystem och på kassornas information till medlemmarna. (s 7)

Det IAF och SO visar på är således en kraftigt ökande byråkrati till följd av regeringens försämringar i arbetslöshetsförsäkringen. Det vore helt rimligt om staten stod för denna kostnad i stället för att löntagarna ska betala för regler som missgynnar de allra flesta.

Mot bakgrund av det som anförs bör regeringen kompensera a-kassorna för de merkostnader som uppstått till följd av den ökade administrationen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10.5 Arbetslöshetsförsäkringens finansiering

Nedskärningarna och avgiftshöjningarna i arbetslöshetsförsäkringen är inte ekonomiskt utan ideologiskt motiverade. För närvarande är arbetslöshetsförsäkringen kraftigt överfinansierad. Överskottet i statens budget för 2007 och skatteintäkterna för samma år var större än väntat och arbetslösheten har sjunkit. Det finns således inga ekonomiska skäl till varför regeringen har valt att göra nedskärningar i arbetslöshetsförsäkringen, utan endast ideologiska motiv till att skapa en annan typ av arbetsmarknad och finansiera skattesänkningar. Avgiftshöjningarna i arbetslöshetsförsäkringen om sammanlagt 14 miljarder kronor 2007 är ett flagrant exempel på regeringens fördelningspolitik, där vanliga löntagare tvingas betala skattesänkningar och skattebidrag till höginkomsttagare.

Arbetslöshetsförsäkringen finansieras av arbetsmarknadsavgiften som är en del av arbetsgivaravgifterna och uppgår till 4,5 procent av en anställds bruttolön för inkomståret 2007. Arbetsmarknadsavgiften ska enligt lagen (2000:981) finansiera följande utgifter: arbetslöshetsersättning, tillsyn av arbetslöshetskassorna, aktivitetsstöd, lönegaranti och statlig ålderspensionsavgift. Om det uppstår ett underskott i systemet står staten som garant med allmänna skattemedel. Enligt budgetproposition 2006/07:1 beräknas intäkterna för arbetsmarknadsavgifterna uppgå till 43,7 miljarder kronor 2007.

Arbetslöshetsförsäkringen finansieras också av finansieringsavgifter från medlemmarna i arbetslöshetskassor. Medlemsavgiften inklusive den förhöjda medlemsavgiften beräknas till drygt 13,1 miljarder kronor under 2007. Motsvarande intäkter från medlemmarna 2006 var 3,1 miljarder kronor. Orsaken till den kraftiga intäktsökningen är de förhöjda medlemsavgifterna. Dessutom slopas avdragsrätten för medlemsavgifter till fack och a-kassa vilket beräknas inbringa ytterligare 4 miljarder kronor 2007.

Regeringen räknar i budgetpropositionen för 2007 med att utgifterna under anslaget 22:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd ska uppgå till sammanlagt 38 miljarder kronor 2007. Därutöver tillkommer utgifter för lönegarantiersättning, inspektionen för arbetslöshetsförsäkring och bidrag till administration av grundbeloppet. Anslaget påverkas givetvis av antalet arbetslösa som är berättigade till ersättning, varför utgifterna kan väntas bli lägre än prognosen i budgetpropositionen för 2007.

Av ovanstående beräkningar som redovisas i en rapport av SO om konsekvenserna av förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen från september 2007 framgår att arbetslöshetsförsäkringen är kraftigt överfinansierad eftersom arbetsmarknadsavgifterna beräknas inbringa 43,7 miljarder kronor 2007 och finansieringsavgifterna 13,1 miljarder kronor 2007, vilket resulterar i 56,8 miljarder kronor för 2007 medan utgifterna enligt prognosen endast uppgår till 39 miljarder kr 2007. Under år 2007 uppgår överskottet i försäkringen därmed till 14,5 miljarder kronor vilket är en ökning med 11,5 miljarder kronor jämfört med 2006.

Det finns inga regler som anger hur stor del av arbetslöshetsförsäkringen som ska vara avgiftsfinansierad, finansierad med arbetsmarknadsavgift eller övrig skattefinansiering. Regeringen har däremot förändrat finansieringen av försäkringen i grunden och gått från en solidarisk skattefinansiering till ökad egenfinansiering. Alla oavsett inkomst ska betala de kraftigt höjda avgifterna och de är därför att likna vid en platt skatt. För höginkomsttagare är 300 kr inte en kännbar utgift, men för en låginkomsttagare som tjänar 9 000 kr i månaden före skatt på sitt halvtidsjobb kan 300 kr mindre bli en klump i magen av oro för om man ska ha råd att betala sina räkningar eller inte.

Enligt Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring (IAF), som har skrivit rapport 2007:10 Effekter av den förhöjda finansieringsavgiften, har det belopp kassorna betalat in till staten i finansieringsavgift motsvarat ungefär 10 procent av utbetalda ersättning under perioden 2004–2006. Sedan införandet av de förhöjda avgifterna har dock graden av avgiftsfinansiering från medlemmarna ökat betydligt. Enligt IAF har den utbetalda ersättningen under årets första fyra månader uppgått till drygt 8 miljarder kronor. Under samma tidsperiod har a-kassorna betalat in 3,7 miljarder kronor till staten i finansieringsavgift. Det innebär att a-kassornas medlemmar under perioden har finansierat 45 procent av den utbetalda ersättningen.

I den ekonomiska vårpropositionen för 2007 aviserar regeringen att man har för avsikt att göra avgiften till a-kassan beroende av arbetslöshetsnivån och utgifterna inom a-kassans verksamhetsområde. Med en sådan politik skulle regeringen fullt ut förlägga ansvaret för arbetslösheten på enskilda löntagare, vilket är mycket gynnsamt för de allra flesta.

10.6 Obligatoriskt medlemskap i arbetslöshetskassa

Regeringen har antagit kommittédirektiv 2007:100 Obligatorisk arbetslöshetsförsäkring samt gett uppdraget att utreda frågan till juristen Sören Öhman. Den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen ska ersätta dagens indelning i grundbelopp för arbetssökande som inte är medlemmar i någon a-kassa, och den inkomstrelaterade försäkringen för arbetssökande som är medlemmar i en a-kassa. Syftet är att alla förvärsarbetande ska vara medlemmar i en a-kassa.

Ett eventuellt obligatorium är dock behäftat med en rad problem. Ett problem för arbetarrörelsen är att många löntagare av ekonomiska skäl kan tvingas välja mellan medlemskap i a-kassa eller fackförening. Hittills har vi sett att regeringens höjningar av avgifterna i arbetslöshetsförsäkringen har

Fel! Okänt namn på

resulterat i att ca 300 000 personer har lämnat a-kassorna sedan årsskiftet samt att 130 000 personer har lämnat sin fackförening. Om medlemskap i arbetslöshetsförsäkringen blir obligatoriskt är risken påtaglig att ännu fler löntagare tvingas välja bort det fackliga medlemskapet av ekonomiska skäl.

I Norge är arbetslöshetsförsäkringen en socialförsäkring som omfattar alla arbetstagare och administreras av staten. Det finns således inga fackliga a-kassor i Norge. Försäkringen har varit obligatorisk sedan 1939 och finansieras av sociala avgifter, skatter och medlemsavgifter. Delvis till följd av att arbetslöshetsförsäkringen inte administreras av facket i Norge är den fackliga anslutningsgraden betydligt lägre där och uppgår till ca 55 procent.

Arbetslivsforskaren Anders Kjellberg befarar att LO kan förlora upp till var femte medlem till följd av ett eventuellt obligatorium i arbetslöshetsförsäkringen i kombination med de förhöjda avgifterna eftersom alltför många inte kommer att ha råd att betala medlemsavgiften till både a-kassan och facket. Genom att a-kassan blir obligatorisk upphör den också att vara rekryteringsargument för fackföreningarna. Fler arbetstagare kommer att direktansluta sig till a-kassan utan att överväga medlemskap i fackförening. Anders Kjellberg menar också att regeringens förändringar i a-kassan kommer att sätta i gång en ond spiral inom fackföreningsrörelsen. När medlemsantalet minskar kommer antalet lokala fackklubbar att bli färre. Då kommer allt färre i kontakt med fackligt aktiva och förtroendevalda, vilket ytterligare försvårar för rekryteringen av nya medlemmar. ("Medlemmar flyr när a-kassan höjs", LO-tidningen, 060922).

Det finns också en rad oklarheter kring hur det obligatoriska medlemskapet ska administreras, vilka som ska omfattas och vilka merkostnader som följer av ökad administration.

För a-kassornas del har försämringarna i arbetslöshetsförsäkringen medfört att de administrativa kostnaderna har ökat med 20 procent. Hur en eventuellt obligatorisk arbetslöshetsförsäkring ska utformas är därför av största betydelse för a-kassorna eftersom de förväntas administrera arbetslöshetsförsäkringen även i framtiden.

Frågan är dock om löntagarna och a-kassorna kommer att få inflytande eller åtminstone möjlighet att yttra sig över den framtida arbetslöshetsförsäkringen. Mot bakgrund av den undermåliga beredningen av försämringarna i arbetslöshetsförsäkringen är vi oroliga för att regeringen även i detta fall ska nonchalera den demokratiska betydelsen av gedigna utredningar, sedvanliga remisstider och rättssäkerhet.

I kommittédirektiv 2007:100 har regeringen gett utredaren i uppdrag att under arbetet hålla arbetsmarknadens parter samt berörda organisationer och myndigheter informerade om arbetet, men inte mer än så.

Mot bakgrund av det som anförts vill vi uppmana regeringen att säkerställa att samrådsgruppen blir representativ och får vederbörligt inflytande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10.7 Slopa inträdeskravet till a-kassan

Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring som bygger på anställning och inkomstbortfallsprincipen. Den består av grundförsäkring och inkomstbortfallsförsäkring. Principen utgår från tanken om allas rätt till arbete. En baksida av denna utgångspunkt är att personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden också har svårt att komma in i trygghetssystemen.

För den som har ett fast heltidsjobb är det inga problem att uppfylla inträdeskrav och arbetsvillkor. Däremot är det svårt för deltidsarbetande och för dem som har olika former av tillfälliga anställningar. Andelen tidsbegränsade anställningar har ökat kraftigt de senaste åren. Lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor 34 § föreskriver att man måste ha arbetat minst 17 timmar i veckan i 4 veckor under en 5-veckorsperiod för att man överhuvud taget ska få bli medlem i en a-kassa. Eftersom det är unga, kvinnor och utlandsfödda som har högst andel både deltids- och tillfälliga anställningar blir resultatet att gällande regelsystem verkar strukturellt diskriminerande mot dessa grupper.

Parallellt med ett arbete för att minska andelen deltids- och visstidsanställningar på arbetsmarknaden bör därför regelverket i arbetslöshetsförsäkringen ändras.

Mot bakgrund av det som anförs bör det befintliga kvalifikationskravet för medlemskap i arbetslöshetskassa enligt 34 § i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor avskaffas. Detta bör riksdagen besluta.

11 Ytterligare försämringar av arbetslöshetsförsäkringen

Samtidigt som kostnaden för medlemskap har höjts har ersättningsnivåerna sänkts och villkoren försämrats. Syftet med försämringarna i arbetslöshetsförsäkringen är att pressa ned reservationslönerna och därigenom skapa förutsättningar för en låglönearbetsmarknad.

Förutom de försämringar i lagen om arbetslöshetsförsäkring och lagen om arbetslöshetskassor som beslutats i och med antagandet av proposition 2006/07:15 En arbetslöshetsförsäkring för arbete, proposition 2006/07:118 En jobbgaranti för ungdomar samt de nedskärningar och avgiftshöjningar som beslutats i och med budgetpropositionen för 2007, har regeringen genomfört ytterligare försämringar i och med proposition 2006/07:89 Ytterligare förändringar av arbetslöshetsförsäkringen drabbar såväl arbetslösa som löntagare och minskar rörligheten på arbetsmarkanden. Vänsterpartiets kritik i sin helhet mot denna proposition finns att läsa i motion 2006/07:A28.

Fel! Okänt namn

11.1 Rätten att begränsa sitt sökande i 100 dagar

Sedan 2001 har det funnits en generell rätt för arbetslösa att under de första hundra dagarna i en ersättningsperiod begränsa sitt sökande av lämpligt arbete inom sitt yrke och i närområdet. Regeln var tidigare praxis vid arbetsförmedlingen och tillkom för att alla arbetslösa skulle behandlas lika. Regeringen har däremot avskaffat denna möjlighet i och med proposition 2006/07: 89 Ytterligare förändringar av arbetslöshetsförsäkringen med hänvisning till att ”den medför en begränsning i den ersättningssökandes rörlighet”.

Vänsterpartiet har röstat emot detta beslut eftersom det är samhällsekonomiskt irrationellt och socialt förkastligt. De flesta arbetslösa får jobb inom 100 dagar, och tack vare möjligheten att koncentrera sitt sökande ökar chansen att hitta ett jobb på hemorten där den egna yrkeserfarenheten och/eller utbildningen tas till vara. Det är samhällsekonomiskt fördelaktigt att människors kompetens och utbildning utnyttjas på bästa sätt, samtidigt som det är slöseri med både arbetsförmedlingens och arbetsgivares tid att människor med helt fel kompetens anvisas till lediga jobb. Möjligheten att begränsa sitt sökande yrkesmässigt under en kortare arbetslöshetsperiod är en förutsättning för en god matchning på arbetsmarknaden.

Möjligheten att begränsa sitt sökande geografiskt är viktig framför allt för individen, men också för orter i glesbygd som redan är drabbade av utflyttning. Att från dag ett av arbetslöshet tvingas vara beredd att flytta oavsett livssituation är ovärdigt. Att tvingas slita upp sin familj och lämna sin sociala gemenskap eller bli långpendlare med allt vad det innebär, är oerhört socialt och psykiskt pressande. I synnerhet för familjer med två arbetande vuxna och barn är ett sådant beslut mycket komplicerat och omfattar stora ekonomiska risker och svåra prioriteringar. Det är därför fullt rimligt att den som drabbats av arbetslöshet i första hand ska kunna koncentrera sig på att åter etablera sig på den lokala arbetsmarknaden.

Mot bakgrund av det som anförs bör arbetslösa som får arbetslöshetsersättning få begränsa sitt sökande geografiskt och yrkesmässigt de första hundra dagarna av arbetslöshet. Detta bör riksdagen besluta.

11.2 Ersättningsperiodens längd

Regeringen har även avskaffat möjligheten att få sin ersättningsperiod förlängd. Arbetslöshetsersättning ska med regeringens politik utbetalas i högst 300 dagar och den tidigare möjligheten till förlängning om 300 dagar, har avskaffats. Föräldrar med barn under 18 år ska däremot vara ersättningsberättigade i 450 dagar.

Regeringen menar att tillämpningen av hur en andra ersättningsperiod beviljats har varierat. Detta i sig motiverar inte att vissa regler eller lagar avskaffas. Snarare borde det föranleda uppstramning av regelverket så att de gäller lika i hela landet. Såväl arbetsförmedlingen som a-kassorna och IAF arbetar för att uppnå en rättvis och likvärdig tillämpning av reglerna i arbetslöshetsförsäkringen.

Det finns situationer då en förlängning av a-kasseperioden är det mest rationella. En arbetslös (person A) kan börja sin arbetslöshetsperiod med att söka jobb som är lämpliga. Efter en tid beslutar A tillsammans med sin förmedlare om yrkesbyte. Efter genomgången utbildning är A kvalificerad att söka ett betydligt större antal jobb. Just då tar dock perioden om 300 dagar slut. A ska då skrivas in i jobb- och utvecklingsgarantin (JUG) i stället för att koncentrera sig på att söka jobb inom sitt nya yrke. Det vore då bättre att A får en ny a-kasseperiod och kanske efter några veckor får tag i ett nytt ledigt jobb. Att överbelasta JUG med personer som nyss fått en utbildning är inte rationellt.

För person B kan det handla om att det vid ersättningsperiodens slut framgår att nya lämpliga jobb inom kort kommer att kunna sökas: ett nytt företag ska öppnas, kommunen beslutar om nyanställningar, ökad efterfrågan bäddar för nyanställningar i ett lokalt företag osv. Även för person B är det då mer rationellt med förlängd ersättningstid än att bli anvisad till JUG.

När det gäller föräldrar med barn under 18 år menar regeringen att de ska ha en längre ersättningsperiod, eftersom det för dem är mer problematiskt med arbete på annan ort. Det förefaller märkligt, eftersom det som händer efter ersättningsperiodens slut är att man skrivs in i JUG. Om regeringen verkligen tror att JUG kommer att leda till ökade chanser att få jobb för den som varit arbetslös länge, bör naturligtvis föräldrar ha samma rätt till åtgärderna inom JUG som andra. Vänsterpartiet avvisar särlösningar i ersättningsperiodens längd för föräldrar med barn under 18 år. Vi anser att arbetslöshetsförsäkringen ska vara en individuell, solidariskt skattefinansierad försäkring som bygger på inkomstbortfallsprincipen och inte innehåller särregler för ungdomar och föräldrar.

Mot bakgrund av det som anförs bör möjligheten till förlängning av ersättningsperioden från 300 till 600 dagar återinföras. Detta bör riksdagen besluta.

11.3 Samordning med aktivitetsstöd

Regeringen har även beslutat att samordna antalet ersättningsdagar för aktivitetsstöd och ersättning från arbetslöshetsförsäkringen och att dessa dagar får uppgå till maximalt 300 under en ersättningsperiod. Motivet är att alla ska få samma dagar med "statlig ersättning". För det första är inte arbetslöshetsförsäkringen en "statlig ersättning" utan en försäkring som betalas av löntagarna genom avstått löneutrymme. För det andra har arbetssökande olika behov för att kunna ta ett nytt jobb. Vissa har behov av kompetensutveckling, praktik eller omskolning, andra inte. Med regeringens logik ska även alla sjukskrivna få samma antal sjukpenningdagar oavsett sjukskrivningsorsak.

Det är samhällsekonomiskt rationellt att de som har bristfällig eller inaktuell kompetens får utbildning så att de kan ta lediga jobb. Arbetsgivare vill inte främst ha fler sökande till varje ledigt jobb, utan sökande med rätt kunskaper. Att samordna ersättningsdagarna blir särskilt problematiskt när möjligheten till en ytterligare period slopas, antalet programplatser minskas mycket kraftigt och vuxenutbildningen skärs ned. Flera remissinstanser varnar för att

Fel! Okänt namn på

människor kan tvingas att avbryta en utbildning för att ersättningen tar slut. Det är de längre utbildningarna som ger de bästa möjligheterna att ta lediga jobb. Arbetslinjen måste enligt Vänsterpartiet även vara en kompetens- och utbildningslinje. Därför bör antalet dagar med aktivitetsstöd i en ersättningsperiod även fortsättningsvis vara överhoppningsbara. Möjligheten att samordna ersättningsdagar från arbetslöshetsförsäkringen och dagar med aktivitetsstöd ska inte genomföras. Detta bör riksdagen besluta.

11.4 Bisyssla

Regeringen har även beslutat att en bisyssla, för att bli godkänd för den som söker ersättning från a-kassan, måste ha utförts i minst 12 månader i stället för dagens 6 månader. Detta ger knappast incitament för att öka antalet arbetade timmar. En bisyssla kan vid arbetslöshet vara en möjlig väg ut ur arbetslösheten.

Inte minst för yrkesutövare i kultursektorn kan möjligheten att behålla en bisyssla vara helt avgörande för att kunna ta jobb inom sitt egentliga yrke. I en bransch där fasta jobb är mycket ovanliga kan en bisyssla vara en nödvändig ankarpunkt för att knyta kontakter som kan leda till mer varaktiga jobb inom det egna yrket. Att tvingas välja mellan en sådan bisyssla och ersättning från a-kassan är helt orimligt om målet är att gynna försörjning av eget arbete. Kulturarbetarna har redan drabbats hårt av försämringarna i a-kassan. Skärpta villkor för att få en bisyssla godkänd är ytterligare ett slag mot kulturarbetares möjligheter att försörja sig på eget arbete.

Mot bakgrund av det som anförs bör ett arbete för att bli godkänt som en bisyssla i arbetslöshetsförsäkringens mening ha utförts under minst 6 månader före arbetslöshetens inträde vid sidan om heltidsarbete. Detta bör riksdagen besluta.

Stockholm den 3 oktober 2007

Lars Ohly (v)

Josefin Brink (v)

Wiwi-Anne Johansson (v)

Marianne Berg (v)

Kent Persson (v)

Alice Åström (v)

Elina Linna (v)

Hans Linde (v)